Opetus- ja kulttuuriministeriö
Nuoriso- ja liikuntapolitiikan osasto
Liikunnan vastuualue
Johtaja Tiina Kivisaari

Lausunto 30.10.2020

Eduskunnan sivistys- ja tiedejaosto

Asia: HE 146/2020 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2021

Teema: Liikunnan rahoituksen riittävyys, erityiset kipupisteet? Miten edistetään koko väestön liikunnan edistämistä ja vähennetään liikkumattomuuden kustannuksia? Nuorten urheilijoiden toimeentulo?

Opetus- ja kulttuuriministeriö vastaa liikunnan ja urheilun edellytysten luomisesta valtionhallinnossa sekä liikuntapolitiikan yhteensovittamisesta ja kehittämisestä. Liikuntapolitiikan tavoitteena on edistää liikuntaa ja sen kautta väestön hyvinvointia, eettisesti kestävää kilpa- ja huippu-urheilua sekä niihin liittyvää kansalaistoimintaa. Toimialan ohjaus on pääosin resurssi- ja informaatio-ohjausta ja perustuu tiedolla johtamisen periaatteelle ja vaikutusten arvioinnille.

Valtion talousarvioesityksessä vuodelle 2021 liikuntatoimeen esitetään 149,6 miljoonaa euroa (152,7 m€ v.2020) ja lisäksi hallitusohjelman mukaisesti liikuntapoliittisen selonteon linjauksia toimeenpannaan ja toimenpiteisiin esitetään erillistä 6,2 milj. euron määrärahaa vuoden 2021 talousarviossa. Vuosina 2022 ja 2023 toimenpiteisiin esitetty määräraha on 4,5 milj. euroa vuosittain. Yhteensä liikuntatoimeen esitetään 155,8 miljoonaa euroa, kun se vuonna 2020 on 166 miljoonaa euroa sisältäen 8 miljoonan euron siirtomäärärahan Liikkuvat -ohjelmakokonaisuuteen sekä liikuntapaikkarakentamiseen sekä 5,3 miljoonaa euroa liikuntapoliittisen selonteon toimeenpanoon. Liikkuvat -ohjelmat jatkuvat suunnitellusti vuonna 2021 siirtomäärärahan turvin. On mahdollista, että täydentävässä talousarvioesityksessä esitetään osana tulevaisuusinvestointeja hallitusohjelman mukaisesti lisämäärärahoja Liikkuvat –ohjelmiin. Ohjelmakokonaisuuden muodostavat liikkuva opiskelu, liikkuva varhaiskasvatus, liikkuva aikuinen sekä Ikiliikkuja –ohjelmat.

Vuoden 2021 osalta rahapelitoiminnan tuottojen tuloutuksen lasku kompensoidaan edunsaajille täysimääräisesti. Vertailukohtana on käytetty vuoden 2019 tuloutustasoa. Kompensaatio (n. 51,1 milj. euroa) rahoitetaan alentamalla arpajaisveroa sekä kehysvaikutteisin budjettivaroin. Kompensaatio verrattuna vuoteen 2020 on lähes täysimääräinen liikuntatoimen osalta.

Talousarvioesityksessä vuodelle 2021 esitetään budjettiriihessä tehtyjen päätösten mukaisesti siirrettäväksi rahapelitoiminnan tuotoista urheilun ja liikuntakasvatuksen edistämiseen budjettipuolelle yhteensä 39,3 miljoonaa euroa. Siirrettävät kokonaisuudet ovat:

- valtionosuudet kuntien liikuntatoimintaan (n. 19,6 milj. euroa)
- valtionosuudet liikunnan valtakunnallisille koulutuskeskuksille (n. 18,2 milj. euroa)
- liikunnan koulutuskeskusten vapaa-aikatilojen avustukset (n. 1,9 milj. euroa)

Talousarvioesitys 2021

Rahapelitoiminnan tuotot urheilun ja liikuntakasvatuksen edistämiseen 108 944 000 euroa
(150 694 000 €, v.2020 / 154 028 306 € v. 2019)

- Veikkaus Oy:n tuottoennusteen muutos - 52 056 000 €
- Arpajaisveron alentamisen vaikutus 11 778 000 €

Budjettivaroista

Valtionosuudet kunnille ja liikunnan koulutuskeskuksille sekä rahoitus liikuntatieteellisten hankkeiden arviointikustannuksiin ja eräisiin avustuksiin 40 676 000 €

Rahapelitoiminnan tuottojen tuloutuksen laskun kompensoiminen 39 306 000 €

- Liikunnan ja huippu-urheilun edistäminen (siirtomääräraha 3 v) 6 200 000 €
- Ikäihmisten liikkumishanke pilotointiin 800 000 €
- Lajien tehostamistukeen, ml. vammaisurheilu 1 000 000 €
- Seuratuen nostoon 1 900 000 €
- Urheiluakatemioille ja valmennuskeskuksille 2 500 000 €

Yhteensä liikuntatoimeen esitetään 155 802 000 € (165 991 000 € v. 2020)

Vuoden 2021 jälkeen kompensointia budjettivaroin jatketaan, mutta tulevina vuosina liikuntatoimen rahoitus on tärkeää turvata pysyvillä ratkaisuilla. Vuonna 2020 liikuntatoimen rahoituksesta rahapelitoiminnan tuottojen osuus oli 91 %. Vuonna 2021 osuus kompensaation jälkeen on noin 70% ja ennen kompensaatiota 62%. Rahapelitoiminnan tuottojen tuloutus jää arvioiden mukaan tulevina vuosina nykyistä alhaisemmaksi.

Vuoden 2021 talousarvioesitys antaa mahdollisuudet toimia hallitusohjelman mukaisesti. Noin kahden prosentin laskusta selvitään pienillä toiminnan leikkauksilla. Budjettivarojen osuus kokonaisrahoituksesta on noussut hallitusohjelman mukaisesti.

Pääministeri Sanna Marinin hallituksen hallitusohjelmassa poikkihallinnollisena tavoitteena on liikunnallisen kokonaisaktiivisuuden nostaminen kaikissa ikä- ja väestöryhmissä. Tavoitteen saavuttaminen edellyttää kaikkien ministeriöiden osallisuutta liikunnallisen elämäntavan edistämisessä. Hallitusohjelman mukaisesti eri hallinnonalojen liikuntapoliittisia toimenpiteitä koordinoimaan asetettiin Liikuntapolitiikan

koordinaatioelin (LIPOKO). LIPOKO:n työskentelyn keskeisenä taustana on valtioneuvoston vuonna 2018 hyväksymä liikuntapoliittinen selonteko.

Yhtenä tehtävänään LIPOKO käsittelee valtion rahoittamia valtakunnallisia liikunnanedistämisohjelmia eli Liikkuvat-ohjelmia (Liikkuva perhe, Liikkuva varhaiskasvatus, Liikkuva koulu, Liikkuva opiskelu, Liikkuva aikuinen, Ikiliikkuja) siltä osin, kuin niiden edistäminen edellyttää ministeriöiden välistä yhteistyötä ja koordinaatiota.

Liikkuvat-ohjelmien avulla edistetään liikunnallista elämäntapaa eri ikä- ja väestöryhmissä. Tavoitteeseen pyritään tiettyjen kaikille ohjelmille yhteisten toimintatapojen avulla. Keskeisiä toimia ohjelmissa ovat: 1) toimenpiteiden ja viestinnän kokonaiskoordinaatio, 2) valtionavustuksin rahoitettujen hankkeiden tuki- ja kehittämistoimet 3) rahoitettujen hankkeiden sekä muiden toimenpiteiden seuranta, 4) ohjelmien yhteistyöverkostojen luonti ja aktivointi sekä toimenpiteet paikallisten toimijoiden tukena sekä 5) ohjelmien vaikuttavuuden säännöllinen arviointi. Ohjelmien toteutuksen vaikuttavuutta arvioidaan rahoitettujen toimenpiteiden ja kohderyhmien liikuntakäyttäytymistä kuvaavien indikaattorien perusteella.

Nämä valtakunnalliset liikunnanedistämisohjelmat johtavat, koordinoivat ja tukevat varhaiskasvatuksen ja opiskeluympäristön liikunnallistamista sekä työikäisen (erityisesti vähän liikkuvan) ja ikääntyneen väestön toimia tiiviissä yhteistyössä opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa.

Hallitusohjelmassa toimeenpannaan liikuntapoliittisen selonteon toimenpide-ehdotuksia, muun muassa valtion talousarviossa kohdennetaan lisäresursseja urheiluakatemia- ja valmennuskeskustoimintaan. Urheiluakatemioiden avustus on tarkoitettu huippu-urheilun toimintaympäristöjen kehittämiseen parantamalla urheilijan kaksoisuran ja valmentautumisen edellytyksiä. Urheiluakatemiatoiminnassa kiinnitetään lisäksi erityistä huomiota tarjottujen valmennuksen asiantuntijapalveluiden kattavuuteen, opiskelumahdollisuuksien tarjonnan laajuuteen, sekä opiskelun ja valmentautumisen yhdistämisen sujuvuuteen urheiluakatemian toimintaympäristössä. Tällä lisärahoituksella on jo erityisesti pystytty palkkaamaan psyykkisen valmennuksen asiantuntijoita, ravitsemuksen asiantuntijoita sekä fysioterapiapalveluita urheilijoille. Vuoden 2021 talousarvioesityksessä lisärahoitusta kohdennetaan edellä mainittujen lisäksi lajivalmennuksen laatuun.

Valtion talousarvioehdotuksessa vuodelle 2020 on varattu urheilija-apurahoihin enintään 2,3 milj. euroa. Apurahoihin varattu määräraha on sama kuin kuluvana vuonna. Sen arvioidaan riittävän varsin hyvin urheilijoiden apurahoihin. Urheilijoille myönnettävän harjoittelu- ja valmennusapurahan tavoitteena on luoda urheilijan ammattimaiselle ja päätoimiselle valmentautumiselle taloudelliset edellytykset siten, että urheilijalla on mahdollisuus menestyä kansainvälisissä arvokisoissa. Ministeriö tulee edellyttämään, että Suomen Olympiakomitean huippu-urheiluyksikkö arvioi apurahajärjestelmän toimivuutta ja valmistellessaan ministeriölle esitystä hakukriteereiksi ottaa huomioon urheilukulttuurin muutokset. Erityistä huomiota tulee kiinnittää joukkuepalloilulajien urheilijoiden apurahakriteereihin. Ministeriön näkemyksen mukaan apurahojen tavoitteena tulee olla se, että niillä voidaan nykyistä paremmin tukea nuorten urheilijoiden toimeentuloa ja tavoitteellista valmentautumista. Painotus on selkeästi ollut apurahojen kohdennus erityisesti nuoriin urheilijoihin. Ministeriössä tutkitaan keinoja, joilla nuorten urheilijoiden tukemista voidaan edelleen kehittää esimerkiksi korottamalla nuorille urheilijoille osoitetun apurahan määrää.